

BRABANTIA NOSTRA

JAARGANG 6 — JANUARI 1941 — NUMMER 4

Dr. P. C. DE BROUWER

Dr. MOLLER † EN BRABANT

In de vroege morgen van St. Nicolaas-dag 1940 overleed te Tilburg Dr. H. Moller.

Hij zelf zou de datum zeker op deze wijze aangeven ; want hij hield van de liturgie. En tot tweemaal toe heeft hij zich gezet tot het schrijven van een handleiding voor het aanleren van het Kerklatin.

Hij was een kerkelijk mens.

Voor iedereen, die op welke wijze dan ook met hem in aanraking kwam, was het duidelijk, dat deze man, die in hoge gestalte met wijde schreden in Tilburgs straten of op een veldweg, het hoofd voorover gebogen en peinzend kon worden aangetroffen, een ernstig, diepovertuigd katholiek was. Oók, dat in die kloeke gestalte een krachtige, rijke geest huisde.

Dr. Moller was geleerd. Dat voelde ook eenieder, zelfs al wist men slechts van horen-zeggen, dat hij wetenschappelijke boeken en opstellen geschreven had. De geleerdheid van Dr. Moller strekte zich uit over een breed terrein. Want hij hoorde tot die groep mensen, zeker niet de minst-waardige onder ons, wier opleiding en wier leven niet over één lijn was gegaan. In zijn jeugd studeerde hij eerst voor priester en nog wel in de stevig-vormende orde van St. Ignatius. Daaraan had hij het wel te danken, dat hij terdege wijsgerig en theologisch was

geschoold. In de wereld terug legde hij zich toe op de Nederlandse letteren en werd daar doctor in. Niemand zal beweren, dat hij zijn vak niet beheerste, niemand ook, dat hij daarvoor geen liefde had hij, de groot-Nederlander van het onversaagde slag.

Maar altijd, hetzij zijn ziele-aanleg zo was gericht, hetzij zijn opleiding daarbij van invloed was, bleef zijn kracht liggen in de grote lijn. Al wist hij veel dingen, de uitpluizing van het onderdeel te voor en te na, trok hem nimmer zozeer als de brede kijk en het zicht op het geheel. Zijn verstand was te helder om de problemen van het bijkomstige niet te doorzien, maar de samenvatting en het overzicht had zijn toegewijde geestdrift. In zijn ook later onregelmatige levensgang kwam deze eigenaardigheid van zijn geleerdheid hem zeer te stade.

Want, wel dreef zijn wetenschapstitel hem aanvankelijk in de richting van het onderwijs, wel was hij een korte poos werkzaam aan een middelbare school, wel werkte hij mee aan tijdschriften, doch zijn aanleg stuwde hem naar zaken van breder opzet, hij stichtte de R.K. Leergangen.

Nu was diezelfde man in zijn groot- en breedheid en arbeidszin een durvend ondernemer, maar evenmin als bij zijn wetenschap het onderdelen-onderzoek, had in zijn ondernemingen de voorzichtige en nauwkeurige berekening bij het kiezen van middelen en de oplettendheid op het kleine zijn voornaamste aandacht. En zo kwam het, dat Dr. Moller meer dan eens tegen mensen en instellingen opbotste. De fouten van zijn grote en schone hoedanigheden brachten de tragiek in zijn maatschappelijk leven. De begeesterende docent raakte zo goed als geheel weg uit het onderwijs.

Dr. Moller heeft het geruimen tijd hard gehad. Doch hij treurde niet en hield het hoofd omhoog.

En op een goede dag heeft het volk hem toen naar de Tweede Kamer gestuurd. Met zijn bekwaamheden en zijn wijsgerig geschoold-zijn voelde Dr. Moller zich daar volkomen veilig en op zijn gemak. Waar aan het katholieke geraakt werd en aan het onderwijs, daar trad hij onversaagd naar voren. Hij sprak in vlotte, heldere, nooit slordige taal; hij dacht immers ook nooit slordig.

Misschien zijn voor Dr. Moller zijn Tweede Kamer-jaren nog de meest vrucht-dragende geweest; zeker hebben ze hem

voldoening gebracht. Hij voelde stellig, dat het Brabantse volk hem innig verkleefd was en hem hoogschatte.

En hiermee zijn we gekomen aan Moller en Brabant.

Deze titel is opzettelijk zo gekozen, omdat hij de wederzijdse verhouding het meest precies aangeeft.

Er zijn Hollanders, die na een lang verblijf in Brabant zo ongeveer Brabander geworden zijn. Zo ver is het met Dr. Moller nooit gekomen. En het is de vraag, of dit ook wel mogelijk was, gezien het model waarnaar hij was geboetseerd. Dit is helemaal niet kleinerend. Alleen is het goed het even vast te leggen, omdat in een of andere beschouwing wel anders is beweerd.

Dr. Moller was een echt Amsterdammer. Sommigen hebben hem wel een niet-Brabander genoemd, omdat hij geheelonthouder was en niet rookte. Maar dat is een zeer uiterlijke kenschetsing. Dr. Moller had Brabant lief met een sterke liefde. De weldadigheid van het leven in een nog katholieke gemeenschap oefende zuiging op hem, den diep-katholieken mens.

Maar Brabant bleef voor hem object, zij het een geliefkoosd object. Nooit kwam het bij hem tot een inleving in het Brabantse wezen.

Hij bezat overvloedig inzicht om Brabant te waarderen en het te aanvaarden als een gewichtig gewest in het geheel der Nederlanden. Hij heeft het Brabantse volk van zijn verworvenheden meegedeeld op kwistige wijze in ontelbare voordrachten.

Ja, Brabant, het echte Brabant had zijn liefde.

Omgekeerd, heeft Brabant, het echte Brabant althans, den katholieken Dr. Moller aanstonds gekend. Het heeft hem erkend en hem zijn aanhankelijkheid niet onthouden. Het heeft tegen hem opgezien en hem zijn trouw getoond. Aan de „Brabantia Nostra”-beweging in engen zin heeft Dr. Moller niet meegedaan. Voor wat die beweging beoogde, voor de beweging in wijdere betekenis, heeft hij gewerkt op volle toeren-tal. En daarom is het de plicht van „Brabantia Nostra” hem te gedenken en hem over het verse graf heen hulde te brengen.

„Ta sumbebèkota”, zoals Aristoteles die noemt, de „contingentia”, zoals de scholastieken vertalen, de „toevalligheden”,

de dingen die anders hadden kunnen zijn, hebben heel dikwijls de levensbaan van Dr. Moller omgebogen een andere richting in ; en zeker heeft dat den man bij het huiselijk leed dat hem ook niet bespaard bleef, meer dan eens zeer gedaan. Toch lijken achteraf heel vaak juist die „contingentia” de schrijvende hand Gods.

En stellig heeft deze oprechte, eerlijke gelovige, toen hij den dood met volle overgave aanvaardde, tevens met volslagen berusting tot zijn Christus gezegd bij de terugblik over zijn leven : zo is het goed geweest.

Zo is het leven van Dr. Moller voor Brabant vruchtbaar geweest ; zo was het goed.

„Servus fidelis in Christi pace”, de trouwe dienaar in de vrede van Christus. Dit opschrift in catacomben-taal geldt ten volle voor Dr. Moller's graf.

IN MEMORIAM Dr. H. MOLLER :

Ut vultus hominum, ita simulacra vultus imbecillia ac mortalia sunt, forma mentis aeterna.

Zoals het gelaat van een mens, zo is alle beeltenis ervan : broos en vergankelijk ; eeuwig is de gestalte van den geest.

(Tacitus, Slot van den Agricola).